

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN DEVECİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2013/3017)

Karar Tarihi: 16/12/2015

R.G. Tarih ve Sayı: 5/2/2016-29615

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Erdal TERCAN
Hasan Tahsin GÖKCAN
Raportör Yrd. : Gizem Ceren DEMİR KOŞAR
Başvurucu : Süleyman DEVECİ
Vekili : Av. Suat ÇETİNKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Şanlıurfa Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda görevli infaz koruma memurları tarafından darbedilme, sakalın zorla kesilmesi, şikâyetle bulunulmaması için tehdit edilme, sorumluların cezasız kalması nedenleriyle Anayasa'nın 17., 19., 36. ve 40. maddelerinin ihlal edildiği iddiaları hakkındadır.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/5/2013 tarihinde İzmir Bölge İdare Mahkemesi vasıtasıyla yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. Birinci Bölüm İkinci Komisyonunca 27/3/2014 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm tarafından 25/5/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına ve başvuru belgelerinin bir örneğinin görüş için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmesine karar verilmiştir.

5. Bakanlığın 24/6/2015 tarihli görüş yazısı 6/7/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş; başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarını 9/7/2015 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

6. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu, resmî evrakta sahtecilik ve kamu kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından mahkûmiyetinin infazı için 26/6/2006 tarihinde Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiştir.

8. İnfaz koruma memurları tarafından 28/6/2006 tarihinde sakalını kesmesi söylenmiş, başvurunun buna ilişkin bir kural olup olmadığını sorması ve sakalını kesmek istemediğini belirtmesi üzerine görevliler ile aralarında tartışma yaşanmış, kurallara uymadığı gerekçesiyle başvurunun müşahede odasına alınması yönünde işlem yapıldıktan sonra sakalı kesilmiştir.

9. Başvurucu, sakalının zor kullanılarak kesildiğini ve darbedildiğini ileri sürmektedir. İnfaz koruma memurları ise başvurunun müşahede odasında kalmamak için sakalını kesmeyi kabul ettiğini darp ya da zor kullanmanın söz konusu olmadığını ileri sürmüşlerdir.

10. İnfaz koruma memurları tarafından başvuru hakkında düzenlenen 28/6/2006 tarihli tutanakta başvurunun temizliğine riayet etmediği için defalarca uyarıldığı, kendilerine yönelik olarak “*Ben bir siyasi parti başkanıyım sizinle dışarıda hesaplaşırım.*” dediği ve kendilerini tayinle tehdit ettiği “*Hepinizi süründürürüm, benim kişisel temizliğim bana aittir, kimse bana yaptıramaz, cezaevi kurallarına uymuyorum, sizler bir hiçsiniz.*” dediği, diğer hükümlü ve tutuklara kötü örnek olduğundan Kurum Müdürü’nün emri dâhilinde müşahedeye alındığı belirtilmektedir. Anılan tutanak, infaz koruma memurları Ş.K., H.Ö., A.N., M.D., M.R.B., A.O.Y., R.B., R.Y., H.A. tarafından imzalanmış ve 29/6/2006 tarihinde Ceza İnfaz Koruma Müdürlüğüne sunulmuştur.

11. Ceza İnfaz Koruma Müdürlüğüne ayrıca başvuru tarafından imzalanmış olan “*Ben cezaevine henüz yeni geldim. Kuralları bilmediğimden dolayı olası hatalarım nedeniyle idareden özür dilerim.*” ve “*C... B... bey ve A... Ç... beyden yaptığım hatalardan dolayı özür dilerim.*” şeklinde iki dilekçe sunulduğu anlaşılmaktadır.

12. Başvurucunun kulağından kan geldiğini ve doktora gitmek istediğini belirtmesi üzerine 29/6/2006 tarihinde başvuru, Şanlıurfa Devlet Hastanesine götürülmüş; burada düzenlenen adli raporda darp ve cebir öyküsü bulunduğu, yüzünde sağ zygoma kemiği üzerinde 3x2 cm’lik, sol zygoma üzerinde 2x2 cm’lik, burun üstünde 1x1 cm’lik ekimozlar; göğüs ön sol tarafta 12. kot çevresinde hassasiyet, sağ skapula üstünde 1x2 cm’lik ekimoz tespit edilmiş; başvuru göğüs ve batın patolojisi için Harran Üniversitesi Tıp Fakültesine sevk edilmiştir.

13. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesinde 29/6/2006 tarihinde düzenlenen müşahede evrakında tüm batın USG normal olduğu, acil müdahale düşünülmendiği, yumuşak doku travması olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucu, hastanede doktorlara darbedildiğini anlattığını ancak muayene için kendisiyle birlikte gelen Ceza İnfaz Kurumu memurlarının gerekli işlemlerin yapılmasına engel olduklarını beyan etmektedir. Başvurucu, ayrıca hastaneden sonra Cezaevi müdürünün odasına götürüldüğünü burada tehdit edilerek kendisine sağlık sorunlarının Cezaevine girmeden önce var olduğunu beyan ettiği bir dilekçe yazdırıldığını, başka bir kuruma sevk edilmesi koşuluyla dilekçeyi vermeyi kabul ettiğini beyan etmektedir.

15. Başvurucu tarafından imzalanarak Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne sunulan dilekçenin içeriği şöyledir:

“29/6/2006 tarihinde gitmiş olduğum Şanlıurfa Devlet Hastanesinden hakkımda tanzim edilen raporlarda belirtilen rahatsızlıklar ben cezaevine girmeden önce mevcut idi. Benim rahatsızlıklarımdan cezaevinden kimse sorumlu değildir.”

16. Başvurucu, yaklaşık iki buçuk ay sonra Halfeti Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmiş; 7/9/2006 tarihinde verdiği dilekçe ile Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumunda kötü muamele gördüğünü, kendisini darbeden, suçu bildirmeyen ve bildirilmesine engel olan kamu görevlileri hakkında şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

17. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan M.Ö. ve Ö.D. tarafından yazılıp imzalanmış, başvurusunun dövuğüğüne şahit olduklarına dair Savcılığa birer dilekçe sunmuştur.

18. Halfeti Cumhuriyet Savcılığı tarafından başlatılan soruşturma kapsamında başvurucuya infaz koruma memurları arasından teşhis yaptırılmış, şüpheli ve tanık ifadeleri ile başvurusunun müşteki sıfatıyla ifadesi alınmıştır.

19. Başvurucu, Şanlıurfa Kapalı Cezaevinde görev yapan infaz koruma memurları arasından 1/2/2007 tarihinde yaptığı teşhiste Ş.K.nin kendisini ayakta tokatladığını ve kafasına bastığını, A.Ö.nün kendisini yerde tekmelediğini, H.Ö.nün olay yerinde bulunduğunu ancak şiddet uygulamadığını, A.Ç.nin kendisinin yere yatırılmasını istediğini ve yerde tekmelediğini, H.A'nın yerde tekmelediğini, M.Y.nin kendisini yere yatırarak tekmelediğini, M.R.B ve H.P.nin kendisini ayakta iken dövuğüğünü ve yerde iken tekmelediğini, M.D.nin kendisini arkasından sarıp tuttuğunu, yere yatırıldığında ise göğsüne diziyle bastırıldığını ve her iki yanağına tokat attığını, işitme kaybına sebebiyet veren yaralanmanın M.D.nin eylemi sırasında gerçekleşmiş olabileceğini, sol elmacık kemiği üzerindeki yaralanmanın tekme atılırken olduğunu ancak kimin yaptığını bilmediğini, burun ve sağ elmacık kemiği üzerindeki yaranın Ş.K.nin ayak tabanıyla yüzüne bastığı sırada olduğunu belirtmiştir.

20. Başvurucu, Savcılık tarafından alınan ifadesinde özetle 26/6/2006 tarihinde Cezaevine alındığını, 28/6/2006 tarihinde ismini bilmediği bir gardiyanın kendisine sakalını kesmesini söylediğini, sakalını kesmesiyle ilgili yönetmelikte bir hüküm olup olmadığını sorması üzerine memurun "yönetmelikte yoksa ne olacak" şeklinde cevap verdiğini, kendisinin buna hitaben "o zaman keyfi uygulama yapmış olursunuz" dediğini bunun üzerine gardiyanın gidip kısa bir süre sonra geri geldiğini ve kendisini koğuştan çıkararak koridorun girişine götürdüğünü, burada sekiz gardiyanın beklemekte olduğunu, gardiyanlardan birisinin kendisine hitaben "sakalını kesmeyecekmisin" dediğini, böyle bir şey söylemediğini yalnızca böyle bir usulün olup olmadığını sorduğunu belirttiğini, bunun üzerine Arap M. lakaplı M.D.nin "burada kanun benim, sen kendini ne sanıyorsun" dediğini, bunun üzerine baş gardiyanla görüşmek istediğini söylediğini, aynı kişinin "baş gardiyan da benim" dediğini, bunun üzerine A.Ç.nin "götürün kesin" dediğini, bunun üzerine sekiz gardiyanla birlikte berberhaneye doğru gittikleri sırada altı gardiyanın daha geldiğini, bu kişileri görse tanıyabileceğini, Ş.K.nin berbere "kes" dediğini, H. hariç diğer on üç gardiyanın A.Ç.nin verdiği "yatırın" komutuyla kendisine saldırdıklarını, önce Ş.K.nin kendisine tokat attığını, M.D.nin kollarını arkadan kavradığını, H.P., R., A.N. ve ismini bilmediği bir gardiyanın kendisini dövmeye devam ettiğini, kendisini yere düşürdüklerini, yerde iken on üç gardiyan tarafından tekmelendiğini, yerde iken sakalını kesmeye çalıştıklarını, kendisinin engel olmaya çalışması üzerine M.D.nin boğazını tutarak birkaç kez tokat attığını, "imdat" diye bağıınca Ş.K.nin ayakkabısı ile yüzüne bastırıldığını, daha sonra ayağını sol gözüne koyduğunu ve küfür ettiğini, berbere "kes" dediğini, yerde iken tıraş edildiğini, nefesinin daraldığını ve kalp krizi geçiyorum diye bağırdığını, berberin de tıraşı bitirmesi üzerine kendisini bıraktıklarını ve müşahede odasına götürdüklerini, burada kimsenin bulunmadığını, kendisini güvende hissetmediği için şikâyetçi olmayacağını belirterek koğuşuna götürmelerini istediğini, bunun üzerine kendisine bir özür dilekçesi imzalattıklarını ve kendisini başka bir koğuşa götürdüklerini, kulağından kan gelmeye başladığını, ertesi gün de kan durmayınca doktora

gitmek istediğini, revire götürüldüğünü, buradaki sağlık memuruna darbedildiğini anlattığını, düştüğünü söylemesi koşuluyla kendisini doktora götürebileceklerini söylediklerini, çaresiz olduğu için kabul ettiğini, saat 16:30'da kendisini Cezaevi doktoruna götürdüklerini, doktora düştüğünü söylediğini, muayeneden sonra doktorun kendisini hastaneye sevk ettiğini, hastanede doktorun yanında yalnız olmadığını, buna rağmen darbedildiğini belirttiğini ve rapor tutulmasını istediğini, burada kendisine tetanos aşısı yapıldığını, muayene ve tahliller yapıldıktan sonra başka bir hastaneye gittiklerini, burada doktor kendisini muayene etmek isterken kendisini hastaneye getiren Cezaevi memurlarının doktoru dışarı çağırdıklarını, bir süre sonra bayan bir doktorun geldiğini, bu doktordan yardım istediğini, Cezaevine döndüklerinde müdürün odasına götürüldüğünü, burada kendisini tehdit ettiklerini, bir kâğıda "Yaralanmalarım cezaevine girmeden önce olmuştur." şeklinde dilekçe yazdırdıklarını, başka bir cezaevine nakil olmak koşuluyla kabul ettiğini, korktuğu için bu Cezaevinde kalmaktayken herhangi bir şikâyetle bulunmadığını, başka cezaevine geçer geçmez Savcılığa dilekçe verdiğini; kendisini darbeden gardiyanlardan, Cezaevi sağlık memurundan, görevini yapmayan hastane polisinden ve kendisini en son muayene eden bayan doktor hariç hastane doktorlarından ve diğer sorumlulardan şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

21. İnfaz Koruma Başmemuru Ş.K. Savcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde özetle Süleyman Deveci'nin (başvurucu) Cezaevine geldiğinde çene kısmında uzun sakalı bulunduğunu, İş Kontrolörü A.Ç.nin başvurucuya sakalını kesmesini söylediğini, bunun üzerine başvurucunun "*ben sakalımı kesmiyorum siz keyfi uygulama yapıyorsunuz, ben siyasi parti il başkanayım, sizinle hesaplaşırım*" şeklinde tehditler savurduğunu ve bağırdığını o sırada sekiz on gardiyanın olay yerinde olduğunu, başvurucuyla konuşarak onu sakinleştirdiğini, bunun üzerine sakalını kesmeye ikna olduğunu, berberhaneye giderek tıraş olduğunu, olaya ilişkin tutanak tuttuklarını, şahsın yanaklarındaki yaralanmanın bağırdığı sırada ağzını kapatmaya çalıştıkları sırada olmuş olabileceğini, zaten cildinin hassas olduğunu, suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir.

22. İş Kontrolörü A.Ç., Savcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde özetle başgardiyanların da amiri olduğunu, olay günü başvurucu sakalını kesmek istemeyince tutanak tuttuğunu ve kendisine bir şey yapmaması için başvurucuyu müşahede kısmına almalarını söylediğini, başvurucunun "*hepinizi sürdüreceğim*" diye bağırmağa başladığını, gardiyanların şahsın ağzını kapattıklarını, bunun üzerine özür dileyerek sakalını keseceğini söylediğini, dilekçe yazdıklarını, bunun üzerine kendisini koğuşa götürdüklerini, olaydan birkaç gün sonra kendisini gördüğünde yanaklarında hafif kızarıklık olduğunu, gardiyanların bağırmasın diye ağzını kapattıkları sırada olmuş olduğunu tahmin ettiğini, suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir.

23. İnfaz koruma memurlarından M.R.B., Savcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde özetle A.Ç.nin talimatı üzerine başvurucuya gidip sakalını kesmesini söylediğini, başvurucunun sakalını kesmek istemediğini gidip A.Ç.ye söylediğini, "*buraya getir*" deyince başvurucuyu alıp koridora çıkardığını, başvurucunun "*benim sakalımı kesemezsiniz*" demesi üzerine A.Ç.nin "*kurallara uymadığı için bu müşahadeye gidiyor*" dediğini, sonra başvurucunun bağırmağa başladığını, M.D.nin koğuşlar galeyana gelmesin diye ağzını kapattığını, müşahadeye giderken özür dileyip sakalını kestirmiş olduğunu bildiğini, suçlamaları kabul etmediğini belirtmiştir.

24. İnfaz koruma memurlarından M.D., Savcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde özetle berberhanenin bulunduğu yerden bağırma sesleri gelmesi üzerine oraya gittiğini, koridorda top sakallı birinin "*sakalımı kesemezsiniz*" diye bağırmağa olduğunu gördüğünü, bu kişiyi hücreye koyduklarını, beş on dakika sonra kapıyı tıklayarak kendisini

çağırıldığını, sakalını keseceğini söylediğini, bunun üzerine kendisini çıkararak berberhaneye götürdüklerini, kendisine vurmadıklarını ifade etmiştir.

25. İnfaz koruma memurlarından A.N., Savcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde A.Ç.nin R.B.yi başvurusunun koğuşuna göndererek sakalını kesmesini söylediğini, kendisi olay yerine gittiğinde başvurusunun koridorda olduğunu gördüğünü, A.Ç.nin başvurucuya sakalını kesmesini söylediğini, başvurusunun ise “*benim sakalımı kestiremezsiniz ben sakalımı kesmem parti yöneticisiyim*” dediğini, o sırada H.Ö. ile birlikte başka bir kısma geçtiklerini, gerisini bilmediğini, başvurucuya vurmadığını ve ona karşı zor kullanmadığını belirtmiştir.

26. Ceza İnfaz Kurumu Müdür Yardımcısı E.Ü., Savcılık tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde özetle olay günü vekil müdür olduğunu, A.Ç.nin kendisine sakalını kesmek istemeyen bir kişi olduğu ve müşahedeye alma konusunda bilgi verdiğini, daha sonra gelip bu kişinin özür dilediğini ve tıraş olduğunu bildirdiklerini, bu kişi ile yüz yüze hiç görüşmediğini, anlatılan konuşmanın kendisi ile aralarında geçmediğini, belki diğer müdür yardımcısı arkadaşlarıyla geçmiş olabileceğini, bu kişilerin ise tayin olup gittiklerini, isimlerinin M.S. ve H.K. olduğunu beyan etmiştir.

27. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan berber M.Ö., Savcılık tarafından tanık sıfatıyla alınan beyanında özetle olay günü Başgardıyan Ş.K.nin başvurusunu berbere getirdiğini, başvurusunun tıraş olmak istememesi üzerine kendisine “*dışarı çık*” dediklerini, yarım saat sonra çağırıldıklarında şahsın berber koltuğunda oturuyor olduğunu ve kendisini tıraş ettiğini, dövülmüş gibi bir görüntüsü olmadığını, yara bere izi görmediğini, el yazısıyla kendi ismiyle yazılmış olan ve Savcılığa sunulan, başvurusunun dövüldüğüne ilişkin yazıyı kendisinin yazmadığını belirtmiştir.

28. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan Ö.D., Savcılık tarafından tanık sıfatıyla alınan beyanında öncelikle 4/10/2006 tarihinde tahliye olacağını (ifadenin alındığı günden on beş gün sonra) belirtmiş, daha sonra özetle 28/8/2006 günü öğleden sonra başvurusunu başgardıyanla birlikte yedi sekiz gardıyanın getirip koğuşa bıraktığını; başvurusunun yüzü, gözü, kolları, bacaklarının perişan hâlde olduğunu, gözüne kan oturduğunu, başvurusunun dayak yediğini anladığını, sakal ve bıyığının düzgün olmayan bir şekilde tıraş edilmiş olduğunu, başvuruya ne olduğunu sorduğunda anlatmadığını ancak Cezaevinde dayak olayının duyulduğunu, kendisinin daha sonra başvurusuna gidip olayı sorduğunu, yine anlatmadığını ancak bir ay kadar sonra anlattığını, sakal bırakmanın yasak olmadığını, Süleyman Deveci koğuştan ayrıldıktan sonra gardıyanların gelip “*Süleyman bizi şikayet etmiş, ifade vermeyin zararlı siz çıkarsınız.*” diye tehdit ettiklerini, rutin aramanın dışında kendi koğuşlarında arama yaptıklarını, bu ifadesinden sonra baskı göreceğini beyan etmiştir.

29. Halfeti Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 12/9/2006 tarihinde başvuru hakkında adli rapor düzenlenmesi istemiyle Halfeti Kaymakamlığı Sağlık Grup Başkanlığına, Şanlıurfa Devlet Hastanesi Baştabipliğine yazı yazılmıştır.

30. Halfeti Kaymakamlığı Sağlık Grup Başkanlığının düzenlendiği tek hekim geçici raporunda (tarih bulunmamaktadır) başvurusunun her iki göz çevresinde eski yara izi mevcut olduğu, şahsın bir üst sağlık kurumuna sevkinin uygun olduğu görüşü sunulmuştur.

31. Şanlıurfa Devlet Hastanesince yapılan plastik cerrahi muayenesinde başvurusunun, sağda daha belirgin olan bileteral, her iki eklemde ağız açıklığı sırasında kondil eminens üzerine çıktığı, sağ göz inferolateralinde 15x15 mm’lik skar dokusu mevcut

olduğu, scarın sabit iz niteliği taşıyıp taşımadığının olay tarihinden altı ay sonra yapılacak muayyene ile tespit edilmesinin uygun olacağı, çene eklemlerindeki patolojinin duyu veya organlardan birinin sürekli zayıflığına yol açabileceği, plastik cerrahi tarafından bir ay sonra tekrar değerlendirilmesinin uygun olacağı hususlarını belirten 13/9/2006 tarihli uzman hekim geçici raporu düzenlenmiştir.

32. Aynı Kurum tarafından yapılan KBB muayenesinde başvuruçunun sol timpanik membran üzerinde kalker plak ve sol kulakta tiz frekanslarında hafif derecede sensionöral işitme kaybı tespit edilmiş, tıbben bu sonuçlara bakılarak kişinin darba uğradığı yorumu yapılamayacağı şeklinde kesin rapor düzenlenmiştir.

33. Başvuruçunun Şanlıurfa Devlet Hastanesince 8/11/2006 tarihinde yapılan plastik cerrahi muayenesinde mevcut skarların sabit iz niteliği taşıyıp taşımadığı açısından kırk beş gün sonra değerlendirilmesi, bileteral TME patolojisi için Gaziantep Devlet Hastanesi Plastik Cerrahi servisine sevkinin uygun olacağı şeklinde rapor düzenlenmiştir.

34. Gaziantep Devlet Hastanesi tarafından düzenlenen 17/11/2006 tarihli raporda, maksimum ağız açıklığını 4 cm olduğu, sağ temporomandibular eklemdede klik olduğu belirtilmiştir.

35. Şanlıurfa Devlet Hastanesi tarafından 21/12/2006 tarihli kesin raporda sağ malar bölgede yer alan 15 mm'lik skar dokusu, sol inferoorbital bölgedeki 15 mm'lik skar dokusunun sabit eser taşıdığı, burun dorsumundaki skar sabit eser niteliğinde olduğu, bileteral TME disfonksiyonu kalıcı vasıfta olduğu bildirilmiştir.

36. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığınca 1/2/2007 tarihinde başvuruçunun hakkında düzenlenen adli raporda sağ zygoma altında cilt seviyesinde hemen hemen cilt renginde 1x0,1 cm nedbe, burun sırtı sağda cilt seviyesinde ciltten hafif koyu renkli 1,5x0,2 cm nedbe, sol zygomada cilt seviyesinde ciltten hafif koyu renkli 1,2x0,1 nedbe, çene sağda cilt seviyesinde ciltten hafif açık renkli sakal azalmış 1x0,5 cm nedbe bulunduğu, normal ışık altında sözel diyalog mesafesinden ilk bakışta fark edilmediği, sabit iz niteliğinde bulunmadığı, temporomandibular eklem hareketleri tam, açılmada klik sesi duyulduğu, sonuç olarak yaralanmanın basit tıbbi müdahaleyle giderilebilir nitelikte kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı ve yüzde sabit iz niteliği taşımadığı mütalaa edilmiştir.

37. Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 12/2/2007 tarihinde iş kontrolörü A.Ç., İnfaz Koruma Başmemuru Ş.K. ve infaz koruma memurları A.N., M.D., M.R.B., A.Ö., H.P., A.O.Y., M.Y., H.A. hakkında kasten yaralama suçundan yargılanmaları istemiyle iddianame düzenlenmiştir.

38. Şanlıurfa 2. Sulh Ceza Mahkemesi 26/2/2007 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş, 10/4/2007 tarihinde davaya konu eylemin işkence suçunu oluşturduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyanın Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

39. Dava, Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E. 2007/212 sayılı dosyasına kaydedilmiştir.

40. A.Ç. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle kesinlikle şikâyetçiyi (başvuruçunu) kastederek "yatırın bunu" şeklinde talimat vermediğini, tehditte bulunmadığını ve vurmadığını, başvuruçunu yaralamadığını, sakalını kesmesini söylemeleri üzerine başvuruçunun sinirlendiğini ve bağırılmaya başladığını, bir gardiyanın gürültü olmaması için

bağırırken ağzını kapattığını, karşı geldiği için sakinleşmesi amacıyla müşahede odasına götürmelerini söylediğini, götürülürken başvuruçunun kendilerinden özür dilediğini, sakalını keseceğini söylediğini bunun üzerine berbere götürmelerini söylediğini, olayın bundan ibaret olduğunu ifade etmiştir.

41. Ş.K. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle başvuruçunun sakalını kesmek istememesi üzerine tartışma yaşanınca tutanak tuttuklarını, müşahedeye alınacağını anladığından başvuruçunun özür dilediğini ve bu hususta yazılı beyanda bulunduğunu, bunun üzerine diğer gardiyanlar tarafından berbere götürüldüğünü, vurmadığını, yaralamadığını, suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir.

42. A.N. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle A.Ç.nin kendisine başvuruçuyu kastederek “*sakalı kesilecek*” dediğini, başvuruçuyu tek başına berbere götürürken başvuruçunun yolda bağirmaya başladığını, berbere götürüp bıraktığını burada beklemediğini, vurmadığını, yaralamadığını beyan etmiştir.

43. M.D. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle başvuruçuyu müşahede kısmında bir bölüme aldıklarını, kendisiyle görüşmeye gittiğini ve sakalını kesmeyi kabul etmesi üzerine berbere götürdüklerini tıraş olduğunu, herhangi bir itiş kakış olmadığını, başvuruçuya kötü davranmaları için bir sebep olmadığını beyan etmiştir.

44. M.R.B. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle A.Ç.nin talimatı üzerine başvuruçuya gidip sakalını kesmesini söylediğini, sakalını kesmek istemediğini gidip A.Ç ye söylediğini, “*buraya getir*” deyince başvuruçuyu alıp koridora çıkardığını, başvuruçunun “*benim sakalımı kesemezsiniz*” demesi üzerine A.Ç.nin “*kurallara uymadığı için bu müşahedeye gidiyor*” dediğini, başvuruçunun bağirmaya başladığını, M.D.nin koğuşlar galeyana gelmesin diye ağzını kapattığını, müşahedeye giderken özür dileyip sakalını kestirmiş olduğunu bildiğini, kendisinin görmediğini, diğer mahkûmların da olayı gördüğünü, başvuruçuya vurmadığını, tehditte bulunmadığını, suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir.

45. A.Ö. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle olay tarihinde D Blok nöbetçisi olduğunu, olay yerinde bulunmadığını, olaylarla bir ilgisi olmadığını beyan etmiştir.

46. H.P. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle olay tarihinde D Blok nöbetçisi olduğunu, sakal kesilmesi tartışmasında da, berberhanede de bulunmadığını, olaylarla bir ilgisi olmadığını belirtmiştir.

47. A.O.Y. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle; olay tarihinde C Blok nöbetçisi olduğunu, tartışmada bulunmadığını, sadece başvuruçuyu berberhaneye götürülürken gördüğünü, beş kişinin berbere götürdüğünü, olaylarla ilgisi olmadığını belirtmiştir.

48. M.Y. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle tartışmayı duyduğunu ama tartışmaya katılmadığını belirtmiştir.

49. H.A. kovuşturma aşamasında verdiği savunmada özetle sakal kesilmesi tartışmasında da, berberhanede de bulunmadığını, olaylarla bir ilgisi olmadığını belirtmiştir.

50. Başvuruçunun kovuşturma aşamasında şikâyet dilekçesi ve Savcılık beyanlarını aynen tekrar ettiğini, Cezaevi ikinci müdürünün olayı örtbas etmek için kendisini tehdit ettiğini, onun hakkında da şikâyetçi olduğunu, gördüğü muamele nedeniyle kulağından on beş gün boyunca kan aktığını, çenesinde çıkık oluştuğunu, yemek yerken hâlenzorlandığını, yüzünde

yara izleri olduğunu, başka cezaevine nakil edilmeden önce iki ay yaralarının iyileşmesi için kendisini beklettiklerini ifade etmiştir.

51. Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/2/2009 tarihli ve E.2007/212, K.2009/16 sayılı kararıyla sanıklardan 5/12/2008 tarihinde vefat eden M.D. hakkında düşme, A.Ç., A.N., M.R.B., A.Ö., H.P., A.O.Y., M.Y., H.A. hakkında beraat kararı verilmiştir. Sanık Ş.K. hakkında eylemin TCK'nın 256/1 maddesinin yollamasıyla kasten yaralama suçunu oluşturduğu ve suçun haksız tahrik altında işlendiği belirtilerek 2.240 TL adli para cezasına hükmedilmiş, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması nedeniyle sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesi şöyledir:

“müşteki anlatımlarının sanıklar M.D. ve Ş.K. yönünden doktor raporları ile uyumlu olması, ...hayatın olağan akışına aykırı biçimde müştekinin ... olası hatalarından dolayı cezaevi idaresinden özür dilediğine dair dilekçe yazması ve diğer delillerin değerlendirilmesi neticesinde; müştekinin... cezaevine girerken top sakal diye tabir edilen sakalının bulunduğu, bu sakalı kesmesinin infaz koruma memurlarınca istendiği, müştekinin sakalını kesmemek konusunda direndiği, bu sebeple görevliler ile arasında tartışma yaşandığı, tartışma sırasında cezaevi görevlilerinden M.D. Ş.K.'nin orantılı güç kullanmayı aşar ve sahip buldukları nüfuzu kötüye kullanır biçimde müştekiye tokat attıkları, M.D'nin müştekiyi arkadan kollarını kavrayarak etkisiz hale getirdiği, her iki sanığın müştekiyi yere yatırdıkları, M.'nin dizi ile müştekinin göğsüne bastığı, Ş.'nin ayağı ile müştekinin yüzüne bastığı ve bu şekilde doktor raporlarında belirtilen biçimde müştekinin yaralanmasına sebebiyet verdikleri, olay sonrası müştekinin şikayetçi olacağını bildirmesi üzerine de dosya içinde... bulunan tutanağı düzenledikleri, müştekinin ısrarları ve kulağından kan geldiğini bildirmesi üzerine kendisinin sağlık kuruluşuna sevkini yapıldığı, bilahare de müştekinin sanıklardan şikayetçi olduğu şeklinde yargılama konusu olayın vuku bulduğuna dair mahkememizde kabul oluşmuştur. Müştekinin infaz kurumuna alındıktan sonra kurallara riayet etmeyen tavırlar takınıp disiplinsiz hareketlerde bulunduğu olayın gelişiminden ve sanıkların dosyadaki bilgi ve belgelerle tutarlı beyanlarından anlaşıldığından sanık lehine olmak üzere haksız tahrik hükümleri tatbik edilmiştir. Sanık savunmaları ve müşteki ifadeleri ile doktor raporları dikkate alındığında yargılama konusu eylemin anlık gelişen münferit bir davranış olduğu, müşteki aleyhine zaman içerisinde devam eden ve sistemli olarak yapılan eziyet verici hareketlerin bulunmadığı, dolayısıyla işkence suçunun unsurlarının bu olayda bulunmadığı yönünde mahkememizde kanaat oluşmuştur. Sanık A.Ç'nin olayda azmettirici olduğu ifade edilmiş ise de; somut olayda amir konumunda bulunan sanığın katılana karşı yaralamaya veya kötü muamelede bulunulmasına ilişkin her türlü yorum ve varsayımdan uzak, kesin bir yargı oluşturacak eylemine rastlanmadığından şüphe hali sanık lehine yorumlanmıştır. Yine müşteki tüm sanıklar hakkında şikayetçi olmuş ise de; sanıkların eyleminin müştekide meydana getirdiği netice, olayın meydana geldiği belirtilen berberhanenin fiziki şartları dikkate alındığında bu eylemin bu kadar çok sayıda kişi tarafından gerçekleştirilmesinin fiziki olarak zor bulunması, müştekinin ifadeleri arasında M. ve Ş. dışındaki sanıklar yönünden eylemin sertliği yönünden çelişkiler bulunması karşısında özellikle Mahkememizin 25/09/2007 tarihli oturumunda bu iki sanık dışındaki sanıklar yönünden beyanları, müşteki anlatımları ile doktor raporları arasında sanıklar M. ve Ş. yönünden de irtibat kurulması sebebiyle diğer sanıklar hakkında delil yetersizliğinden beraat hükmü kurulmuş, eylemi gerçekleştirdikleri mahkememizce düşünülen sanıklar Ş.K. ve M.D'den M'nin yargılama sırasında vefat ettiğinin tespiti...”

52. Başvurucunun beraat hükmü yönünden temyiz ettiği karar, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 7/2/2013 tarihli ve E.2012/37429, K.2013/4566 sayılı ilamıyla onanmıştır.

53. Başvurucunun hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı yaptığı itirazın Yargıtaya gönderildiği, Yargıtay tarafından 7/2/2013 tarihli onama kararında itirazın merciine gönderilmesi yönünde hüküm kurulduğu ancak itirazın merciine gönderilmeyerek Yargıtay onama kararı çerçevesinde kesinleştirme yapıldığı anlaşılmaktadır.

54. Temyiz isteminin reddine ilişkin karar 11/4/2013 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 2/5/2013 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

55. Başvurucunun 19/11/2007 tarihinde verdiği dilekçede ayrıca Ceza İnfaz Kurumu sağlık memuru E.Ö., infaz koruma memuru Ö.Ş., hastaneden döndüğünde kendisini tehdit ettiğini ileri sürdüğü Cezaevi ikinci müdürü ve diğer personel hakkında suç delillerini yok etme, işlenen suçu bildirmeme ve suçluyu kayırma nedenleriyle cezalandırılmaları istemiyle, H.Ö.nün ise kendisine yapılan muameleyi görmesine rağmen olayı gerekli mercilere bildirmeme ve suçluyu kayırma nedenleriyle cezalandırılmasını istediği anlaşılmaktadır.

56. Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, suç delillerini gizleme ve tehdit suçları isnadıyla başlatılan soruşturma sonucunda Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının 7/1/2008 tarihli kararıyla kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiştir. Anılan kararın gerekçesi şöyledir:

“Yapılan soruşturma sırasında şikayetçinin 29.06.2006 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu doktoru tarafından muayenesinin ardından 500 Yataklı Devlet Hastanesine sevkini yapıldığı, ancak sevk evrakının adli bir olay sevkı gibi olmayıp hastalık neticesi sevk evrakı şeklinde olduğu, hastanede poliklinik defter kaydına intikal şeklinin resmi evrak olarak girilip adli olay girişi yapılmadığı, sevk evrakı üzerine hastanede grafilerinin çekilip, tetkiklerinin yapıldığı, tanzim edilen 29.06.2006 tarih 5895 sayılı raporda bir gün öncesine ait darp hikayesinin mevcut olduğunun yazıldığı, raporun refakatte gelen görevlilere teslim edilmediği gibi, zimmet veya posta yolu ile de Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne intikalinin sağlanmadığı, bu hususun 500 Yataklı Devlet Hastanesi Baştabipliğinin yazılarından anlaşılmasının yanı sıra Asayiş Şube Müdürlüğü aracılığı ile yapılan araştırmada da belirlenmiş olup, rapor aslının temini ile 3.Ağır Ceza Mahkemesinin 2007/212 Esas sayılı dosyasına intikalinin sağlandığı,

Şikayetçinin 3.Ağır Ceza Mahkemesinin 2007/212 Esas sırasına kayıtlı dosyasındaki anlatımları ile soruşturma konusu dosyadaki anlatımlarının incelenmesinde H. Ö'nün olayın oluş şekline ilişkin bir bilgisinin bulunmadığının sabit olmasının yanı sıra, normal bir vaka olarak intikal ettiği hastanede olayın adli nitelikte olduğunun farkına varılması halinde durumun hastane görevlilerince Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilmesi gerektiği, ancak hastane görevlilerince intikal ettirilmediğinin şikayetçi beyanından da anlaşıldığı, yine kurum ikinci müdürünün şikayetçiyi tehdit ettiği şeklindeki iddialarında sübut bulmadığı, meydana gelen sakal kesme olayının taraflarından birisinin C.B. olmaması sebebi ile özür dileme olayının tarafi alma ihtimalinin de bulunmadığı anlaşılmakla...”

57. Başvurucu, anılan kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz etmiş; Siverek Ağır Ceza Mahkemesinin 31/3/2008 tarihli ve 2008/240 Değişik İş sayılı kararıyla itiraz reddedilmiştir.

58. Başvurucu hakkında 7/1/2008 tarihli kovuşturmaya yer olmadığı kararına esas şikâyeti nedeniyle Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının 7/1/2008 tarihli iddianamesiyle iftira suçundan yargılanması istemiyle dava açılmış, Şanlıurfa 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 14/4/2009 tarihli ve E.2008/35, K.2009/233 sayılı kararıyla başvurucunun beraatına karar verilmiş, anılan karar temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

59. Başvurucu, ayrıca Cezaevi personeli tarafından darbedilerek yaralanması sonucu idarenin hizmet kusurunun bulunduğu gerekçesiyle maddi ve manevi tazminat talebiyle

27/4/2007 tarihinde Bakanlığa başvurmuş, yaptığı başvurunun Bakanlığın 26/6/2007 tarihli ve 55570 sayılı işlemi ile reddedilmesi neticesinde 100.000 TL manevi tazminatın yasal faizi ile birlikte ödenmesi talebiyle tam yargı davası açmıştır.

60. Şanlıurfa İdare Mahkemesi 31/8/2010 tarihli ve E.2009/1788, K.2010/1482 sayılı kararıyla davanın kısmen kabulüne ve 2.000 TL tutarındaki manevi tazminatın davalı idareden alınarak başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

61. Başvurucunun ve Bakanlığın temyiz istemi üzerine Danıştay 10. Dairesi E.2010/15015, K. 2015/230 sayılı ilamıyla takdir edilen manevi tazminat miktarı yetersiz bulunduğundan manevi tazminat isteminin kısmen reddine ilişkin kısmının bozulmasına hükmetmiştir.

62. Davalı idarenin karar düzeltme istemi üzerine dosya yeniden Danıştaya gönderilmiştir.

B. İlgili Hukuk

63. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.”

64. 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesi şöyledir:

“(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kasten yaralama fiilinin kişi üzerindeki etkisinin basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olması halinde, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.

(3) Kasten yaralama suçunun;

...

d) Kamu görevlisinin sahip bulunduğu nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,

...

işlenmesi halinde şikayet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

65. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (5) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

“... ”

(5) Saniğe yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl (2) veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.

(6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Saniğin daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,

b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez.”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

66. Mahkemenin 16/12/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuruçunun 2/5/2013 tarihli ve 2013/3017 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruçunun İddiaları

67. Başvuruçucu, Şanlıurfa E Tipi Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmesinin üçüncü günü olan 28/6/2006 tarihinde, infaz koruma memurlarından birinin önce bir tutuklu aracılığıyla daha sonra doğrudan kendisine sakalını kesmesini söylediğini, yönetmelikte böyle bir hüküm bulunup bulunmadığını sorması üzerine “burada kanun, kitap biziz” diyerek bir grup infaz koruma memuru tarafından Cezaevi koridoru ve berberhanede darbedildiğini, yerlerde sürüklendiğini, yüzüne ayakkabı ile basıldığını, tekmelendiğini, saç ve sakalının yolunduğunu, koğuşa geri dönmeye imkân tanınmayarak tek başına boş bir odaya atıldığını, “olası hatalarımdan dolayı özür dilerim” ifadesinin yer aldığı bir mektup yazması ve imzalaması karşılığında koğuşa dönmeye izin verildiğini, ertesi gün kulağından kan gelmesi üzerine önce Cezaevi revirine götürüldüğünü, burada hekim bulunmadığı için hekim çağrıldığını, daha sonra hastaneye sevk edildiğini, hastaneye gitmeden önce “düştim” demesi için baskı ve tehdit gördüğünü, acil serviste hastane polisinin önünde darbedildiğini, beyan etmesine karşın bir işlem yapılmadığını, Cezaevine döndüklerinde Cezaevi müdürünün odasına götürüldüğünü, burada tehdit edilerek kendisine “rahatsızlıklarım Cezaevine girmeden önce vardı” şeklinde dilekçe yazdırdıklarını, başka bir ceza infaz kurumuna nakil edildikten sonra yaptığı şikâyet sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve beraat kararları verildiğini belirterek işkence ve kötü muamele yasağı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakları ile sakalının zorla kesilmesi nedeniyle özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

68. İşkence ve kötü muamele yasağına ilişkin olarak devletin etkili soruşturma yapma sorumluluğu kapsamında yargılama süreci değerlendirileceğinden başvuruçunun adil yargılanma ve etkili bir hukuk yoluna başvurma haklarına ilişkin şikâyetleri yönünden ayrı değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

69. Anılan yargılama sürecinde kovuşturmaya yer olmadığı, beraat ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarıyla farklı zamanlarda neticelenmiş aşamalar bulunmakla birlikte anılan aşamaların tek bir olay bazında farklı kişilerin sorumluluklarına yönelik olduğu gözetildiğinde soruşturma bir bütün olarak değerlendirilmiş ve son kararın kesinleşme tarihi esas alınmıştır.

70. Ayrıca Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında koruma altına alınan işkence ve kötü muamele yasağı kapsamında eylem bir bütün olarak değerlendirileceğinden başvuruçunun sakalının kesilmesi nedeniyle özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkin ayrıca bir değerlendirme yapılmayacaktır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

71. Başvurunun incelenmesi neticesinde, başvuruçunun işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

72. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, ... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

73. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

74. Başvurucu, hükümlü olarak bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda infaz koruma memurları tarafından işkence ve kötü muameleyle maruz kaldığını, işkence ve kötü muamele iddialarına yönelik soruşturma ve kovuşturmanın etkin yürütülmediğini ileri sürmektedir.

75. Bakanlık görüşünde başvuruçunun şikâyeti üzerine infaz koruma memurlarının teşhisinin yaptırıldığı, hastaneye sevk edilerek gerekli muayenelerin yaptırıldığı, tanık ve şüphelilerin ifadeleri alınarak dava açıldığı, işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilip edilmediğine ilişkin takdirin Anayasa Mahkemesine ait olduğunu ifade etmiştir.

76. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçesinde şikâyete konu eylemlerinin meydana getirdiği yoğun acı ve ızdırıp nedeniyle işkence olarak adlandırılması gerektiğini vurgulamıştır.

77. İşkence yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinin -devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak- maddi ve usule ilişkin boyutları bakımından ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü, bireyleri işkence ya da insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğu içerirken pozitif yükümlülük hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespiti ve cezalandırılmasını (soruşturma yükümlülüğü) içermektedir. İşkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta; pozitif yükümlülüğün iki unsurundan biri olan soruşturma yükümü ise usul boyutunu oluşturmaktadır.

a. Anayasa'nın 17. Maddesinin Maddi Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

i. Genel İlkeler

78. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında da kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" ceza veya muameleyle tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

79. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81).

80. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında ayrıca devletin, pozitif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet, bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

81. Anılan koruma yükümü devlete, söz konusu kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yükletmektedir. Anılan yükümlülük, işkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutunun bir unsurunu, devletin kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğünü oluşturmaktadır. Koruma doğrultusunda yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gerektiği bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almamaları durumunda devletin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilecektir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Mahmut Kaya/Türkiye*, B. No: 22535/93, 28/3/2000, § 115).

82. AİHM kararlarında da ifade edildiği gibi tüm adli kovuşturmaların, mahkûmiyet veya belirli bir hüküm alma ile sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamakla birlikte mahkemeler hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçların, fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına, af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemelidir. Adli makamların, yetki alanları kapsamındaki kişilerin yaşamları ile fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak üzere konan kanunların koruyucuları olarak sorumlu olanlara yaptırım uygulamakta kararlı olmaları ve suçun ağırlık derecesi ile verilen ceza arasında açık bir orantısızlığa izin vermemeleri gerekir. Aksi hâlde devletin, kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğü yerine getirilmemiş olacaktır (*Cezmi Demir*, § 77; *Ali ve Ayşe Duran/Türkiye*, B. No: 42942/02, 8/4/2008; *Okkalı/Türkiye*, B. No: 52067/99, 17/10/2006).

83. Öte yandan bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekmektedir. Bu asgari eşik göreceli olup her olayda asgari eşiğin aşılmadığı, somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 23). Değerlendirmeye alınacak bu unsurlara, muamelenin amacı ve kastı ile ardındaki neden de eklenebilir (Benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Aksoy/Türkiye*, § 64; *Eğmez/Kıbrıs*, B. No: 30873/96, 21/12/2000, § 78; *Krastanov/Bulgaristan*, B. No: 50222/99, 30/9/2004, § 53). Ayrıca kötü muamelenin, heyecanın ve duyguların yükseldiği durumda meydana gelip gelmediği de (*Eğmez/Kıbrıs*, § 53; *Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 104) dikkate alınması gereken diğer bir faktördür (*Cezmi Demir*, § 83).

84. Anayasa ve Sözleşme tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin "işkence" olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğini belirleyebilmek için anılan fıkra da geçen "eziyet" ve "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele kavramları ile işkence arasındaki ayrıma bakmak gerekmektedir. Bu ayrımın Anayasa tarafından özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Kanun'da düzenleme altına alınmış olan "işkence", "eziyet" ve "hakaret" suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (*Cezmi Demir*, § 84).

85. Buna göre anayasal düzenleme bağlamında kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelelerin "işkence" olarak belirlenmesi mümkündür (*Tahir Canan*, § 22). Muamelelerin ağırlığının yanı sıra İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinde "işkence" teriminin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırım amacıyla ya da ayırıcı bir nedenle kasten ağır acı veya ıstırap vermeyi kapsadığı belirtilerek "kasıt" unsuruna da yer verilmiştir (*Cezmi Demir*, § 85).

86. "İşkence" seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya veya yoğun maddi ya da manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler "eziyet" olarak tanımlanabilir (*Tahir Canan*, § 22). Bu hâllerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. İşkenceden farklı olarak "eziyet"te, ızdırıp verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması aranmaz (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, § 167; *Eğmez/Kıbrıs*, § 78). AİHM; fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınır dışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenilmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı, çocuk istismarı gibi muameleleri "insanlık dışı muameleler" olarak nitelendirmiştir (*İrlanda/Birleşik Krallık; Ilaşcu ve diğerleri/Moldova ve Rusya*, [BD], B. No: 48787/99, 8/7/2004, §§ 432-438; *Soering/Birleşik Krallık*, B. No: 14038/88, 7/7/1989, § 91; *Jabari/Türkiye*, B. No: 40035/98, 11/7/2000, §§ 41, 42; *Giusto/İtalya*, B. No: 38972/06, 15/5/2007). Bu nitelikteki muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında "eziyet" olarak nitelendirilebilir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 88).

87. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (*Tahir Canan*, § 22). Burada "eziyet"ten farklı olarak kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 89).

88. Bir muamelenin bu kavramlardan hangisini oluşturduğunu belirleyebilmek için her somut olay kendi özel koşulları içinde değerlendirilmelidir. Muamelenin kamuya açık olarak yapılması onun aşağılayıcı ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan nitelikte olup olmamasında rol oynasa da bazı durumlarda kişinin kendi gözünde küçük düşmesi de bu seviyedeki bir kötü muamele için yeterli olabilmektedir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Pretty/Birleşik*

Krallık, B. No: 2346/02, 29/4/2002, § 52). Ayrıca muamelenin küçük düşürme ya da alçaltma kastı ile yapıp yapılmadığı dikkate alınsa da böyle bir amacın belirlenememesi, kötü muamele ihlali olmadığı anlamına gelmeyecektir (Benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *V/Birleşik Krallık*, [BD], B. No: 24888/94, 16/12/1999, § 71). Bir muamele hem insanlık dışı/eziyet hem de aşağılayıcı/insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele niteliğinde olabilir (Benzer yöndeki AİHM kararı için *İrlanda/Birleşik Krallık*). Her türlü işkence, aynı zamanda insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele oluştururken, insan haysiyetiyle bağdaşmayan her aşağılayıcı muamele insanlık dışı/eziyet niteliğinde olmayabilir. Tutulma koşulları, tutulanlara yapılan uygulamalar, ayrımcı davranışlar, devlet görevlileri tarafından sarf edilen hakaret içeren ifadeler, engelli kimselerin karşılaştığı kimi olumsuz durumlar, kişiye normal olmayan bazı şeyleri yedirme, içirme gibi aşağılayıcı muameleler "insan haysiyetiyle bağdaşmayan" muamele olarak ortaya çıkabilir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 90).

89. AİHM kararlarında bir kişinin sağlıklı hâldeyken gözaltına alındığı ancak salıverildiği zaman vücudunda yaralanma tespit edildiği durumlarda, söz konusu yaralanmanın nasıl oluştuğu hususunda makul bir açıklama getirme ve mağdurun bu yöndeki iddialarını şüpheye bırakacak kanıtları sunma yükümlülüğünün devlete ait olduğu, özellikle ilgili iddiaların doktor raporları ile doğrulandığı hâllerde Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında açık sorunların ortaya çıkacağı ifade edilmiştir (*Selmouni/Fransa*, § 104).

90. Aynı ilke, özgürlükten yoksun buldukları ve ceza infaz kurumu yönetiminin sorumluluk ve kontrolüne tabi oldukları değerlendirildiğinde ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlüler için de geçerli olacaktır (*Satık ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 31866/96, 10/10/2000, § 54).

91. Özgürlüğü kısıtlanan bir kişiye karşı -bu kişinin tutumu tam olarak gerekli kılmadıkça- fiziksel güç kullanılması kural olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmektedir (*Cezmi Demir*, § 92, 102).

i. Genel İlkelerin Olaya Uygulanması

92. Başvuru konusu olay, devletin kontrolü altında bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda başvuru konusunun maruz kaldığı eylemler nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası ile ilgilidir.

93. Tamamıyla devletin hüküm ve kontrolü altında bulunulan bir zaman diliminde maruz kalınan davranışlar nedeniyle yapılan şikâyetlerin desteklenmesi için kanıt toplanmasının zorluğu dikkate alınarak bu tür iddialar hakkında ancak tüm dosya kapsamındaki verilerin birlikte incelenmesi hâlinde bir sonuca ulaşılabileceği açıktır (*Deniz Yazıcı*, B. No:2013/6359, 10/12/2014, § 79).

94. Somut olayda başvuru konusunun sakalını kesmek istemediğini söylemesi üzerine infaz koruma memurları ile aralarında tartışma yaşanmış, başvuru konusunun kurallara uymaması nedeniyle müşahede odasına alındığı şeklinde tutanak düzenlenmiş, başvuru konusunun berberhaneye götürülerek sakalı kesilmiştir. Soruşturma ve kovuşturma aşamasında alınan ifadelerde başvuru konusunun müşahede odasına alınıp alınmadığı, sakalını kesmeyi ne zaman ve ne şekilde kabul ettiği, berberhaneye götürülürken yanında kaç infaz koruma memuru olduğu, berberhanede sakalının nasıl kesildiği konusunda çelişkiler bulunmaktadır.

95. Başvurucunun yaralanmaları sebebiyle olayın ertesi günü götürüldüğü hastanede düzenlenen raporda yüzünde sağ zygoma kemiği üzerinde 3x2 cm'lik, sol zygoma üzerinde 2x2 cm'lik, burun üstünde 1x1 cm'lik ekimozlar bulunduğu, göğüs ön sol tarafta 12. kot çevresinde hassasiyet, sağ skapula üstünde 1x2 cm'lik ekimoz tespit edilmiştir (bkz. §12).

96. Başvurucunun anılan yaralanmalarının gerçekleşme şekline ilişkin -sanıklar her ne kadar başvurucunun bağırdığı sırada ağzının kapatılması nedeniyle olabileceğini ileri sürmüşlerse de- tespit edilen yaralanmalarının niteliği dikkate alındığında bunun mümkün görülmemesi nedeniyle makul bir açıklama getirilemediği anlaşılmaktadır.

97. Yapılan yargılamada, sağlık raporları ve sair deliller değerlendirilerek başvurucunun ileri sürdüğü darp fiilinin, fiili kim ya da kimlerin gerçekleştirdiğinden bağımsız olarak gerçekleştiği kabul edilmiştir. Başvurucunun soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki iddiaları, tanık anlatımları, sanıkların soruşturma ve kovuşturma aşamasında verdikleri çelişkili ifadeler ve başvurucunun sağlık raporları doğrultusunda Mahkemenin olayın gerçekleşmesine ilişkin yaptığı tespitten ayrılmak için bir neden görülmemektedir.

98. Somut olayda insan onuru ile bağdaşmayan, bedensel ve ruhsal yönden acı veren ve başvurucunun ciddi şekilde yaralanmasına sebebiyet veren darp fiilinin -amacı, süresi, fiziksel ve ruhsal etkisi de dikkate alındığında- eziyet olarak nitelendirilmesi mümkün görülmüş ve Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında devletin negatif yükümlülüğüne aykırı davranıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

99. Başvuruya konu olayda, devletin negatif yükümlülüğüne aykırı eylemler nedeniyle yürütülen yargılama sonucunda bir sanık hakkında adli para cezası ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedilmiş; yargılanan diğer sanıklar hakkında beraat kararı verilmiştir. Maruz kaldığı kötü muamele nedeniyle başvuru açısından giderim sağlanabilecek herhangi bir yaptırıma hükmedilmediği anlaşılmakta, herhangi bir disiplin işleminin uygulandığına ilişkin bir veri de bulunmamaktadır. Bu durumda başvuru açısından mağdur sıfatının ortadan kalktığından bahsedilemeyecektir.

100. Cezasızlık, işlenen bir suçun somut olarak cezasız kalmasını ifade etmekte; işkence ve kötü muamele fiillerine yönelik olarak sorumluların adalet önüne çıkarılmaması, işledikleri suçla orantılı bir biçimde cezalandırılmaması veya mahkûm edildikleri cezanın infazının sağlanmaması olarak ortaya çıkabilmektedir.

101. Cezasızlığın önlenmesi durumunda bir yandan mağdurlar açısından gerekli giderim sağlanırken bir yandan yeni ihlallerin gerçekleşmesini engelleyecek caydırıcı bir etki ortaya çıkması mümkün olacaktır.

102. İşlenen suç ile verilen cezalar arasında orantısızlık olması ya da hiç ceza verilmemesi durumunda, bu tür eylemlerin önlenmesini sağlayabilecek caydırıcı bir etki doğurmaktan oldukça uzak kalınmakta; kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerinin idari ve yasal mevzuat aracılığıyla korunması hususundaki pozitif yükümlülüğün yerine getirilememesi sonucu doğmaktadır.

103. Buna göre somut olayda, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda maruz kaldığı darp fiiline ilişkin yapılan yargılamada Mahkemenin, bu tür eylemlerin hiçbir şekilde hoş görülemeyeceğini göstermekten ziyade fiilin sonuçlarını hafifletecek biçimde orantısız bir şekilde adli para cezası öngördüğü ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdiği anlaşılmaktadır.

104. Başvurucu; ayrıca doktor muayenesinin infaz koruma memurları önünde yapıldığını, darp edildiğini beyan etmesine karşın doktorların gerekli işlemleri yapmasının engellendiğini ve şikâyetçi olmaması yönünde Ceza İnfaz Kurumu idaresinde tehdit edildiğini ileri sürmektedir.

105. Devletin hüküm ve kontrolü altında bulunduğu bir zaman diliminde kötü muameleye maruz kaldığı iddiasında bulunan kişilerin güce başvurdukları iddiasında bulunanların gözetiminde hastanelere sevk edilmeleri, şikâyetçi olmamaları yönünde baskı gördükleri iddiasıyla birlikte değerlendirildiğinde kötü muamele tehdidinin varlığı devam ettiğinden devletin koruma yükümüne aykırılık teşkil etmekte ve insan onuruna müdahale oluşturmaktadır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 103).

106. Açıklanan nedenlerle başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi boyutu bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

b. Anayasa'nın 17. Maddesinin Usul Boyutunun İhlal Edildiği İddiası

i. Genel İlkeler

107. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün bir de usule ilişkin boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının, sorumluluğunda meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir*, § 110; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Anguelova/Bulgaristan*, B. No: 38361/97, 13/6/2002, § 137; *Jasinskis/Letonya*, B. No: 45744/08, 21/12/2010, § 72).

108. Buna göre bireyin, bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi "*Devletin temel amaç ve görevleri*" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya elverişli olmalıdır. Bu olanaklı olmazsa bu madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı hâllerde devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (*Tahir Canan*, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Corsacov/Moldova*, B. No: 18944/02, 4/4/2006, § 68).

109. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

110. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına dair hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil, uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 56).

111. Yürütülecek ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edebilmek için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek olayı aydınlayabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Dolayısıyla kötü muamele iddialarının gerektirdiği soruşturma; bağımsız, hızlı ve derinlikli bir şekilde yürütülmelidir (*Cezmi Demir*, § 114; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Assenov ve diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 24760/94, 28/10/1998, § 103; *Batı ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 33097/96-57834/00, 3/6/2004, § 136).

112. Şartlar ne olursa olsun yetkililer, resmî şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmeli; şikâyet yapılmadığında bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler olduğunda soruşturma açılmasını sağlamalıdır. Bu bağlamda soruşturmanın derhâl başlaması, bağımsız biçimde kamu denetimine tabi olarak özenli ve süratli yürütülmesi ve bir bütün olarak etkili olması gerekir (*Tahir Canan*, § 25; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. yukarıda geçen *Batı ve diğerleri/Türkiye*, §§ 133, 134).

113. Devlet memurları tarafından yapılan işkence ve kötü muamele iddiaları hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olması için soruşturmadan sorumlu ve tetkikleri yapan kişiler olaylara karışan kişilerden bağımsız olmalıdır (*Cezmi Demir*, § 117; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. yukarıda geçen *Oğur/Türkiye* [BD], B. No: 21594/93, 20/5/1999, §§ 91, 92; *Mehmet Emin Yüksel/Türkiye*, B. No: 40154/98, 20/7/2004, § 37; *Güleç/Türkiye*, B. No: 21593/93, 27/7/1998, §§ 81, 82). Soruşturmanın bağımsızlığı sadece hiyerarşik ya da kurumsal bağlantının olmamasını değil, aynı zamanda somut bir bağımsızlığı da gerektirir (*Cezmi Demir*, § 117; benzer yöndeki AİHM kararı için bkz. *Ergi/Türkiye*, B. No: 23818/94, 28/7/1998, §§ 83-84).

114. Kötü muameleye ilişkin şikâyetler hakkında yapılan soruşturma söz konusu olduğunda yetkililerin hızlı davranması önemlidir. Bununla birlikte belirli bir durumda bir soruşturmanın ilerlemesini engelleyen sebepler ya da zorlukların olabileceği de kabul edilmelidir. Ancak kötü muameleye yönelik soruşturmalarda hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamuoyunun güveninin sürdürülmesi için yetkililer tarafından soruşturmanın azami bir hız ve özenle yürütülmesi gerekir (*Cezmi Demir*, § 117; benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *Maorano ve diğerleri/İtalya*, B. No: 28634/06, 15/12/2009, § 124; *McKerr/Birleşik Krallık*, B. No: 28883/95, 4/5/2001, §§111, 114; *Opuz/Türkiye*, B. No: 33401/02, 9/6/2009, § 150).

115. AİHM, bir devlet görevlisinin işkence veya kötü muameleyle suçlandığı durumlarda “etkili başvuru”nun amaçları çerçevesinde cezai işlemlerin ve hüküm verme sürecinin zamanaşımına uğramamasının, genel affin veya affin mümkün kılınmamasının büyük önem taşıdığına işaret etmiştir. Ayrıca AİHM, soruşturması veya davası süren görevlinin görevinin askıya alınmasının ve hüküm alırsa meslekten men edilmesinin önemine dikkat çekmiştir (*Cezmi Demir*, § 121; bkz. *Abdülşamet Yaman/Türkiye*, B. No: 32446/96, 2/11/2004, § 55).

116. Anayasa'nın 17. maddesinin amacı, kişinin maddi ve manevi varlığına ilişkin bir ölüm ya da yaralama olayında mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların tespit edilerek hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğüdür

olmayıp uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Dolayısıyla bu kapsamda açılmış olan tüm davaların mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlanması zorunluluğu bulunmamaktadır (*Cezmi Demir*, § 127). Ancak usul yükümünün bir unsuru olarak tespit edilen sorumlulara fiilleriyle orantılı cezalar verilmeli ve mağdur açısından uygun giderim sağlanmalıdır.

ii. Genel İlkelerin Olaya Uygulanması

117. Başvurucu; darbedildiğini hastanede dile getirmesi ve yaralanmalarının tespit edilmesine karşın sorumlular hakkında herhangi bir işlem başlatılmadığını, Cezaevi yönetiminin kendisini tehdit etmesi nedeniyle ancak başka bir ceza infaz kurumuna naklinin gerçekleşmesinden sonra Savcılığa şikâyetinde bulunabildiğini, yapılan yargılamada etkinliğin sağlanamadığını belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde koruma altına alınan işkence ve kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

118. Bu kapsamda somut olayda, yetkililerin yukarıda sıralanan gerekliliklere cevap verecek etkin bir soruşturma yürütme zorunluluğuna uyup uymadıklarının tespiti gerekmektedir. Etkili soruşturma kavramı, ceza muhakemesi hukuku kapsamındaki soruşturma kavramıyla sınırlı olmayıp soruşturma izni verilmesine ilişkin ön inceleme, soruşturma ve kovuşturma aşamalarının tamamını kapsamaktadır.

119. Başvurucunun olayın ertesi günü götürüldüğü Şanlıurfa Devlet Hastanesinde düzenlenen raporda, başvurunun darp ve cebir şikâyetinde bulunduğu belirtilmektedir. Başvurucu da hastanedeki doktorlara darbedildiğini belirttiğini ve bunu hastane polisinin de duyduğunu ifade etmektedir. Yapılan muayenesinde tespit edilen yaralanmalar gözetildiğinde başvurunun darp iddialarının adli makamlara iletildiği ancak gerekli soruşturmanın başlatılması gerekirken herhangi bir işlem yapılmadığı anlaşılmaktadır.

120. Başvurucunun yaklaşık iki buçuk ay sonra başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmesinin ardından şikâyetinde bulunması üzerine Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucuya teşhis yaptırılmış; müşteki, şüpheli ve tanık ifadeleri alınmış, adli rapor aldırılmış ve tespit edilen on infaz koruma memuru hakkında kasten yaralama suçundan cezalandırılmaları istemiyle dava açılmıştır. İki yıl süren yargılama sonucunda ise Ş.K. ve hüküm tarihinde vefat etmiş olan M.D.nin isnat edilen suçu işledikleri sonucuna varılmış, M.D. hakkında düşme kararı verilmiş, Ş.K.nın ise adli para cezasıyla cezalandırılması öngörülmüş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedilmiştir.

121. Yine aynı kararda, amir konumunda bulunan A.Ç.nin azmettirici konumunda olduğuna ilişkin kesin bir yargı oluşturacak eylemine rastlanmadığı, diğer sanıklar hakkında ise olayın meydana geldiği belirtilen berberhanenin fiziki şartları dikkate alındığında bu eylemin bu kadar çok sayıda kişi tarafından gerçekleştirilmesinin fiziki olarak zor olması ve müştekinin ifadeleri arasında M.D. ve Ş.K. dışındaki sanıklar yönünden eylemin sertliği yönünde çelişkiler bulunması gerekçeleriyle beraat hükmü kurulmuştur.

122. Yürütülen yargılama sonucunda kötü muamele yasağının ihlali niteliği taşıyan kasten yaralama eyleminin gerçekleştiğinin tespit edildiği ancak soruşturmanın etkililiğinin ölçütlerinden biri olan sorumluların suç nedeniyle hesap vermelerinin sağlanması ve fiilleriyle orantılı bir ceza almaları koşulunun yerine getirilmekten uzak olduğu anlaşılmaktadır. Anılan suç nedeniyle herhangi bir disiplin işlemi yürütüldüğüne ilişkin bir veri de bulunmamaktadır.

123. Başvurucunun darp eylemi nedeniyle şikâyetçi olmaması ve düştüğünü söylemesi konusunda Cezaevi yönetiminden baskı ve tehdit gördüğü iddiaları bulunmaktadır. Başvurucunun anılan iddialarına ilişkin bir inceleme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

124. Yukarıda bahsi geçen dilekçelerin (bkz. §11,15) başvuruca baskı ve tehdit yoluyla yazdırılıp yazdırılmadığı ve bu dilekçelerin yazdırılmasının ayrı bir suç teşkil edip etmeyeceği hususunda gerekli değerlendirmenin yapıldığına ilişkin bir veriye ulaşılamamıştır.

125. Yargılama sırasında tanık sıfatıyla dinlenen mahkûmların, sanık sıfatıyla yargılanan infaz koruma memurlarının görev yaptıkları Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaya devam ettiği, bir tanığın ifade vermemeleri için tehdit edildikleri yönünde açık beyanda bulunduğu anlaşılmaktadır. Ceza İnfaz Kurumunda meydana gelen olayın tanıklarının infaz koruma memurları ile Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlü ve tutuklardan ibaret olduğu değerlendirildiğinde hükümlü ve tutukların ifade vermemeleri yönünde tehdit edildikleri iddiasının, yargılamanın etkililiğini yakından etkileyeceği açık olduğundan anılan iddialara yönelik bir incelemenin de yapılmadığı anlaşılmaktadır.

126. Başvurucunun, doktorlar tarafından yalnız muayene edilmediği ve kendisini hastaneye götüren infaz koruma memurlarının doktorları yönlendirme çabası içinde olduğu iddialarının da herhangi bir incelemeye konu olmadığı anlaşılmaktadır.

127. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesinin Uygulanması

128. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuruca lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

129. Başvurucu; Anayasa'nın 17. maddesinin ihlali nedeniyle yargılamanın yenilenmesi, ayrıca Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada ödediği avukatlık ücretine karşılık olarak 400 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

130. Başvuru konusu olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının maddi ve usul boyutlarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmış; ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yargılamanın yenilenmesine kararı verilmesi, başvuruca ayrıca net 7.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/2/2009 tarihli ve E.2007/212, K.2009/16 sayılı kararıyla başvuruya 1.250 TL vekâlet ücreti ödenmesine hükmedilmesi nedeniyle başvuruca maddi tazminat talebinin reddi gerekmektedir.

131. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 198,35 TL harç ve 1.500 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderinin başvuruca ödenmesine ve karar örneğinin ilgili Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlaline ilişkin şikâyetlerin KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

Başvuru Numarası : 2013/3017
Karar Tarihi : 16/12/2015

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan eziyet yasağının maddi yönden İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının öngördüğü devletin etkili soruşturma yapma usul yükümlülüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 3. Ağır Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 7.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 198,35 TL harç ve 1.500 TL vekâlet ücretinden oluşan 1.698,35 TL yargılama giderlerinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurucuya ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE

16/12/2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Erdal TERCAN

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN